

Ovocné stromy v krajině, uplatnění místní produkce a krátké dodavatelské řetězce

Termín konání akce: 19. – 20. června 2018

Místo konání akce: Rakousko – Česká republika

Celostátní síť pro venkov RO SZIF Brno a Tematická pracovní skupina „Ovocné stromy v krajině s vazbou na krátké dodavatelské řetězce“ (TPS Ovoce) připravila dvoudenní zahraniční exkurzi tematicky zaměřenou na výsadbu a zpracování ovocných stromů, uplatnění na místních trzích v rámci krátkých dodavatelských řetězců (KDŘ) a řešení ovocných sadů v rámci pozemkových úprav. Cílem akce bylo prezentovat příklady dobré praxe a zkušenosti z realizovaných projektů spolupráce, LEADER a Programu rozvoje venkova, umožnit setkávání subjektů aktivně činných ve venkovském prostoru, sdílet zkušenosti s udržitelností projektu, seznámit se s marketingem místních výrobků aj.

Spolupráce aktérů podílejících se na rozvoji venkovských oblastí v rámci EU je nutností. Předané zkušenosti, ukázka postupů a různých typů aktivit motivuje účastníky exkurze k novým možnostem realizace projektů LEADER a PRV, jejichž cílem je podpora udržitelného rozvoje regionů a aktivizace lidí venkovského prostoru. Akce vytvořila prostor pro diskusi k tematicky pestrým evropským projektům realizovaným s finanční podporou LEADER, PRV a projektům přeshraniční Spolupráce; dala základ přeshraniční spolupráci na budoucích projektech.

Prvním zastavením byla **zemědělská škola LFS und AGRO HAK Mistelbach, Winzerschulgasse 50, A 2130 Mistelbach**. V prostorách školy nás přivítal ředitel Ing. Christian Resch, místostarosta Mistelbachu Christian Balon a Dr. Erwin Szlezak z Dolnorakouského zemského úřadu, oddělení zemědělství a ochrany půdy.

V úvodu promluvil pan místostarosta. Město Mistelbach věnuje velkou pozornost péči o krajinu, neboť i zde mají velké problémy s vodní i větrnou erózi; vzhledem ke klimatickým změnám i s vodou v krajině. Město Mistelbach velmi úzce spolupracuje se školou LFS und AGRO HAK Mistelbach.

Vystoupení pana ředitele školy Ing. Christiana Resche a informace, které předával, všechny přítomné velice zaujalo. Škola připravuje své žáky na zemědělskou praxi v rostlinné i živočišné výrobě. Výuka je sestavena z 50 % teorie a z 50 % cvičení a praktické činnosti. Škola hospodář na přilehlých pozemcích, kde jsou i vinice, sady (jablka a hrušky původních odrůd, meruňky). V areálu je též malochov hospodářských zvířat (husy, kachny, slepice, ovce, prasata, skot, koně) a nezapomínají ani na včely v úlech. Žáci školy se podílejí na sklizni, na zpracování zemědělských výrobků i na prodeji svých produktů (uplatnění na místních trzích); školní produkce je též plně využívána ve školní jídelně.

Škola vyhrála soutěž „GenussKrone Österreich“ - získala nejvyšší ocenění jako nejlepší zemědělská škola v rámci celého Rakouska za zpracování produktů, přímý trh, kvalitu, prodej ze dvora. Produkce skvělých výrobků je však omezená; zpracování produktů nedělají pro zisk, jak zdůraznil pan ředitel školy, ale pouze jako součást výuky ke vzdělávání studentů.

Škola je celoročně otevřená veřejnosti. Otevřenost a zájem školy o komunitní pospolitost bylo jedním z důvodů, proč se škola rozhodla vybudovat „Dionýsovu cestu“, která má 19 zastavení (finanční podpora z projektu LEADER). Trasa vede okolo školských zemědělských stavení, aby každý návštěvník mohl sledovat, co se tam děje, jak probíhají zemědělské práce, jak je pečováno o hospodářská zvířata a jak se jim daří. Tyto procházky často vyhledávají rodiče s dětmi.

Škola má velmi úzkou spolupráci s 59 místními zemědělci a sedláky, kteří společně v selském dvoře prodávají své výrobky. Školní areál včetně prodejny se stal komunitním centrem, je příkladem spolupráce místních zemědělských producentů a vzrůstajícího zájmu o kvalitní zemědělské výrobky u široké veřejnosti.

Odpolední program jsme zahájili **projíždkou po katastru Mistelbachu s ukázkou pozemkových úprav**, jejichž úkolem bylo řešit i územní systém ekologické stability (ÚSES). Návrhy byly realizovány společně s krajinářskými umělci – výsledkem je kulturní zemědělská krajina s cíleně nastavenými políčky (výměrou i způsobem obhospodařování), která zabraňuje vodní erozi; součástí jsou i odvodňovací pásy, větrolamy řešící větrnou erozi, louky, výsadby ovocných a okrasných stromů.

Další zastávkou byl **Atzelsdorf, meruňkové sady** pana Ing. Wolfganga Hackla, který vlastní 8 meruňkových sadů; 50 % své produkce uplatňuje cestou prodeje ze dvora, dalších 50 % pak odebírá supermarket. Zajímavostí bylo, že v jednom meruňkovém sadu spásají slepice v podstatě vše, na co přijdou, tedy i meruňky. To se odráží i na intenzivní žluté barvě vajíček. Pan majitel tuto skutečnost využil, a vajíčka prodává pod regionální značkou „vajíčka z meruňkových sadů“ a je o ně velký zájem. Produkci meruňek zásobuje cca polovinu Rakouska. Přibližně 80 % produkce meruňek distribuuje přímo na trh a 20 % meruňek zpracovává ve formě 10 rozličných výrobků (pálenky, šťávy, marmelády, ale i např. moučník v konzervě).

V závěru dne jsme měli možnost se seznámit s **půdo-ochrannými opatřeními v Atzelsdorfu**, které nám prezentoval Dr. Erwin Szlezak z Dolnorakouského zemského úřadu, oddělení zemědělství a ochrany půdy a Ing. Johann Meixner ze stejnojmenného úřadu. Cílem pozemkových úprav bylo řešit zejména větrnou erozi; byly zrealizovány zelené pásy v šířce cca 10 m s výsadbou domácích ovocných a okrasných stromů a keřů, celkem 7 ha větrolamů; součástí pozemkových úprav bylo 5 retenčních nádrží k zadržení vody v krajině. Majitelem pozemků je obec nebo zemědělec.

Na programu druhého dne bylo **zastavení v k.ú. Perná**, kde v návaznosti na pozemkové úpravy byla realizována **výsadba ovocných dřevin**. Druhovú skladbu byla řešena původními ovocnými dřevinami; výsadby byly provedeny pro zpevnění mezí s protierozním účinkem. Ovocné stromy jsou součástí vinohradů a rovněž naplňují funkci krajinotvornou.

Poslední zastávkou dvoudenní exkurze byla **Mandlárna Hustopeče**. Zakladatelka společnosti paní Kateřina Kopová nás ve své prezentaci provedla celou historií mandloňových sadů v Hustopečích, které jsou jedinečnou raritou na území celé České republiky. Historie pěstování mandloní sahá do 17. století. V době největšího rozmachu kolem roku 1960 rostlo v Hustopečích více jak 50 tisíc mandloní na 185 hektarech. Mandle byly pěstovány pro gastronomické účely a produkty vysoké kvality. Po listopadu 1989 přestal být o úrodu zájem úplně. Dnes tu jsou dva mandloňové sady (ty čítají 850 vzrostlých stromů) a jeden nově vysazený sad, které spravuje Město Hustopeče.

K záchraně mandloňových sadů přispěly v roce 2010 finance z evropských dotačních programů. Regionální produkt, Hustopečská mandlovice, se pečlivě připravuje podle originální receptury bývalého správce mandloňových sadů Rudolfa Poslušného. Mandlovice dnes patří mezi velmi oblíbené regionální alkoholické nápoje, které lze na jižní Moravě ochutnat. Ačkoliv je po Hustopečské mandlovici velká poptávka, cílem majitelky je i nadále zůstat malovýrobcem regionální speciality; svoji nabídku na místních trzích však rozšiřuje o další regionální výrobky (mandlovice s příchutí kávy nebo višně, černý nebo ovocný čaj s mandlovou příchutí, mandloňová káva, mandloňové marmelády, mandloňové paštiky, mandloňový olej a další). Paní majitelka na pořízení traktoru do sadu, který vedle městských sadů nově vysázela, využila finanční podpory z Programu rozvoje venkova 2014-2020.

Program dvoudenní exkurze byl ukončen v 13:00 hod. na zastávce Olympie v Brně.

Závěr:

Cíl akce, který si organizátoři vytyčili, byl naplněn. Akce velkou měrou přispěla ke zlepšení implementace PRV.

V průběhu 2 dnů se setkali účastníci exkurze s některými členy TPS Ovoce, se zemědělským poradcem, s experty v Rakousku i v ČR. Byly prezentovány způsoby bezpečného využití a zpracování sklizeného ovoce a uplatnění v rámci KDR a rovněž možnosti diverzifikace v zemědělství. Největší ohlas a velmi inspirativní byla pro účastníky exkurze prezentace střední zemědělské školy, uplatnění školní produkce ve školní kuchyni, zpracování školní produkce a uplatnění výrobků na místních trzích.

Již při zpáteční cestě do České republiky zaznívaly od některých účastníků návrhy možných projektů, které by bylo možno realizovat ve svých regionech z dotačních podpor PRV, projektů spolupráce i mezinárodních projektů spolupráce.

Exkurze dala základ k jednání a hledání možné mezinárodní spolupráce v rámci Fondu malých projektů, jehož výzva bude na podzim letošního roku. Jednání organizuje CSV RO SZIF Brno a uskuteční se koncem srpna 2018.

Krátká fotodokumentace je přílohou této zprávy v rámci power-point prezentace.

Zpracovala: Ing. Adámková Dagmar, koordinátor CSV NUTS2 Jihovýchod

Dne: 13. července 2018

